

Ο ελεύθερος και ανεξάρτητος άνθρωπος μέσα από τους στίχους του Ελύτη (Βασιλική Ρούσκα, ΜΑ Θεολογίας)

/ [Πεμπτούσια](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=158517>]

Τελευταίο μέρος της ποιητικής συλλογής είναι το «Ad Libitum»[44]. Ο ποιητής αυτοπροσδιορίζεται ελεύθερα, ανεξάρτητα[45] «Είμαι άλφα χρονών και Ευρωπαίος έως τη μέση/ των Άλπεων ή των Πυρηναίων/ το χιόνι μήτε που άγγιξα ποτέ». Η «μέση» είναι η ισορροπία την οποία επιδιώκει το ποιητικό υποκείμενο. Διακριτή είναι η ειρωνική διάθεση των στίχων. Ο ποιητής θέτοντας τον εαυτό του στη μέση αυτοχαρακτηρίζεται «πολίτης ενός, κατά το μάλλον ή ήττον, κοινού παρελθόντος, παιδείας, τουλάχιστο, ή μιας κοινής πια προδιαγεγραμμένης ιστορικής εξέλιξης, αλλά και -κατά το άλλο ήμισυ- Έλληνα ιδιώτη μιας συνεχούς αναγωγής στα απώτατα στοιχεία της φυσικής υπόστασης της χώρας του, στην απόλυτη ορατότητα της σκέψης, όπως από τους προσωκρατικούς και ύστερα διατυπώθηκε. Ταγμένος ιδιώτης μιας προσωπικής εν τέχνη επανάστασης»[46].

Αποποιείται ο ποιητής τα δύο άκρα του πολέμου και της ειρήνης «πόλεμος και ειρήνη μ' έφαγαν από τις δύο μεριές», υπονοώντας την συχνά καπηλεμένη ειρήνη. Ο ποιητής ζητάει «βοήθεια» γιατί «τα/ Επερχόμενα/ χρόνια χυμένα θα 'λεγες ακάθαρμο πετρέλαιο/ που του βάλανε φωτιά». Ανησυχεί για το μέλλον της ποίησης, τη συνέχεια του έργου του[47] «δύστυχο καταμόναχο ένα μου/ τι θ' απογίνεις». Φανερή είναι η απαισιοδοξία των στίχων αυτών η οποία καταλήγει στο στίχο που ακολουθεί «και πάει τετέλεσται», που θυμίζει έντονα το Κατά Ιωάννην ευαγγέλιο «[ὁ] Ἰησοῦς εἶπεν· τετέλεσται»[48]. Το «τέλος» δεν σημαίνει μόνο τη λήξη αλλά και την εκπλήρωση που θεολογικά τουλάχιστον σημαίνει την εκπλήρωση του σχεδίου της θείας οικονομίας κι όχι το τέλος του Θεανθρώπου. Το αν ο ελυτικός στίχος αναφέρεται στη λήξη που είναι μία σαφώς περισσότερο απαισιόδοξη ερμηνεία, ή σε κάποια εκπλήρωση δεν είναι ξεκάθαρο· ωστόσο αν αναλογιστούμε πως η ελυτική ποίηση είναι αισιόδοξη στο σύνολό της δύσκολα - κατά τη γνώμη μας- να επιλέξουμε την απαισιόδοξη χρήση του όρου.

Πίσω από τη μοίρα, όπως είναι αυτή αντιληπτή στην ανθρώπινη συνείδηση, κρύβεται η εξουσία[49] «ντύνεται Μοίρα η Εξουσία και σου σφυράει». Η εξουσία είναι αυτή που δεσμεύει τη μοίρα του ανθρώπου και τον περιορίζει καθιστώντας τον ανελεύθερο. Η εξουσία διαθέτει συνεκτική ισχύ μεταξύ αντιθέσεων, χειρίζεται καταστάσεις, ακολουθεί έθιμα και νόμους και συνυπάρχει μαζί με αυτά. Είναι ένα είδος «εκλεπτυσμένης βίας»[50], η οποία συχνά καταχράται τη δύναμη και την

επιρροή της στην κοινωνία. Όσο η εξουσία περιορίζεται τόσο αυξάνεται η συμμετοχή του λαού στην κοινωνία. Κατά την ορθόδοξη χριστιανική θεώρηση η εξουσία αποτελεί νόσο, όταν αυτή δεν αποβλέπει στη χαρισματική εκκλησιαστική κοινωνία και όταν ασκείται από μεμονωμένα μέλη της κοινωνίας. Η εξουσία κυριαρχείται από το μηδέν, που όμως δεν είναι στατικό και αμετάκλητο αλλά ανακαινίζεται εντός των ορίων της κτίσης, όπου εμφανίζεται ο Θεός, στοιχεία που αποδεικνύονται μέσω της Αγίας Γραφής[51]. Στην Παλαιά Διαθήκη γίνεται λόγος για δημιουργία στο πρώτο βιβλίο που είναι το βιβλίο της Γενέσεως[52] μέσα από την επανάληψη του τριτοπρόσωπου ρήματος «ἐποίησεν» που έχει υποκείμενό του τον θεό. Στην Καινή Διαθήκη γίνεται αναφορά για νέα δημιουργία, για ανακαίνιση στο τελευταίο βιβλίο της, την Αποκάλυψη του Ιωάννη: «Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινὴν»[53]. Ο νομπελίστας ποιητής του έργου που εξετάζουμε ήταν ενάντιος σε οποιαδήποτε μορφή εξουσίας, ασυμβίβαστος της καθεστηκυίας τάξης, προτείνοντας όρια που του υπαγόρευαν περισσότερο τα όνειρα και όχι η ανθρώπινη λογική[54]. Παρατηρούμε πως ελυτικός και θρησκευτικός τρόπος αντίληψης της εξουσίας μοιάζουν να είναι παραπλήσιοι, δίχως όμως αυτό να σημαίνει απόλυτη ταύτισή τους.

(συνεχίζεται)

[44] Οδ. Ελύτης, *Τρία ποιήματα με σημαία ευκαιρίας, Ίκαρος, Αθήνα 42009, σ. 31-39.*

[45] Βλ. Δ. Μ. Καραμβάλης, *Οδυσσέας Ελύτης «Η προσθαλάσσωση του ονείρου»-Τριάντα τρία κείμενα και άρθρα για την ποίησή του, ΔΡΟΜΩΝ, Αθήνα 2015, σ. 168.*

[46] Ι. Ηλιοπούλου, *Αναζητώντας τη Δέκατη Τέταρτη ομορφιά, Δοκίμια για τον Οδυσσέα Ελύτη, ύψιλον/βιβλία,, Αθήνα 2014, σ. 113.*

[47] Βλ. Δ. Μ. Καραμβάλης, *Οδυσσέας Ελύτης «Η προσθαλάσσωση του ονείρου»-Τριάντα τρία κείμενα και άρθρα για την ποίησή του, ΔΡΟΜΩΝ, Αθήνα 2015, σ. 168.*

[48] *Ιω 19, 30, Nestle-Aland, Novum Testamentum Graece, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart 2001.*

[49] Βλ. Ξ. Α. Κοκόλης, *Για το Άξιον Εστί του Ελύτη, μια οριστικά μισοτελειωμένη ανάγνωση, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 1984, σ. 134.*

[50] Ν. Ματσούκας, *Το πρόβλημα του κακού, Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 32009, σ. 240.*

[51] Βλ. Ν. Ματσούκας, *Το πρόβλημα του κακού, Πουρναράς, Θεσσαλονίκη 32009, σ. 244-245.*

[52] *Γεν 1-50, Rahlfs-Hanhart, Septuaginta, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart 22006.*

[53] *Απ 21, 1, Nestle-Aland, Novum Testamentum Graece, Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart 2001.*

[54] Βλ. Ι. Ηλιοπούλου, *Αναζητώντας τη Δέκατη Τέταρτη ομορφιά, Δοκίμια για τον Οδυσσέα Ελύτη, ύψιλον/βιβλία,, Αθήνα 2014, σ. 123.*